

Note : If you would like to view or download the entire book please go through home page of Jain eLibrary Website – www.jainelibrary.org and register your e-mail id (or sign in if previously registered).

Patanjalyoglakshanvichar Dwatrinshika

Folder No.	004671
Granth Name	Patanjalyoglakshanvichar Dwatrinshika
Mule Author	Yashovijayji
Vivechankar	Pt. Pravinchandra Khimji Mota
Publisher	Gitarth Ganga Ahmedabad
Edition	1
Year	2006
Pages	200

પાતંજલયોગલક્ષણવિચારદ્વાત્રિંશિકા

ફોલ્ડર નં.	૦૦૪૬૭૧
ગ્રન્થ	પાતંજલયોગલક્ષણવિચારદ્વાત્રિંશિકા
મૂળ લેખક	યશોવિજયજી
વિવેચનકાર	પં. પ્રવિણચંદ્ર ખીમજી મોતા
પ્રકાશક	ગીતાર્થ ગંગા અહમદાબાદ
આવૃત્તિ	૧
પ્રકાશન વર્ષ	૨૦૦૬
પૃષ્ઠ	૨૦૦

મુખ્ય ટાઇટલ

પ્રાપ્તિસ્થાન

પ્રકાશકીય

ગીતાર્થ ગંગા દ્વારા પ્રકાશિત વ્યાખ્યાનના ગ્રંથો

ગીતાર્થ ગંગા દ્વારા પ્રકાશિત વિવેચનના ગ્રંથો

ગીતાર્થ ગંગા દ્વારા પ્રકાશિત અન્ય પુસ્તકોની યાદી

ગીતાર્થ ગંગા અંતર્ગત ગંગોત્રી ગ્રંથમાળા દ્વારા પ્રકાશિત ગ્રંથો

દ્વાત્રિંશદ્વાત્રિંશિકા અંતર્ગત ૧૧મી પાતંજલયોગલક્ષણવિચાર દ્વાત્રિંશિકાના પદાર્થની સંક્ષિપ્ત

સંકલન

અનુક્રમણિકા

પતંજલિ ઋષિએ કરેલ યોગનું લક્ષણ.	
ચિત્તવૃત્તિનિરોધકાળમાં વર્તતા ચિત્તનું સ્વરૂપ. -----	૧-૪
વ્યુત્થાનદશામાં વર્તતા ચિત્તનું સ્વરૂપ. -----	૪-૭
ચિત્તની પાંચ પ્રકારની વૃત્તિઓ. -----	૭-૯
ભ્રમ કરતાં વિકલ્પની વિલક્ષણતા. -----	૯-૧૪
નિદ્રાનું સ્વરૂપ. -----	૧૪-૧૮
ચિત્તનિરોધનું સ્વરૂપ. -----	૧૮-૨૨
અભ્યાસનું સ્વરૂપ. -----	૨૨-૨૫
અપરવૈરાગ્યનું સ્વરૂપ. -----	૨૫-૨૮
અપરવૈરાગ્ય અને પરવૈરાગ્ય ચિત્તવૃત્તિના નિરોધમાં કઈ રીતે ઉપકારક છે તેનું સ્વરૂપ. -----	૨૮-૩૩
ચિત્તવૃત્તિનિરોધ માટે કરાતો અભ્યાસ ચિત્તવૃત્તિનિરોધમાં કઈ રીતે ઉપકારક છે, તેનું સ્વરૂપ. -----	૩૩-૩૮
અપરિણામી આત્માના સ્વીકારમાં પતંજલિ ઋષિએ કરેલા યોગના લક્ષણની અઘટમાનતા. -----	૩૮-૪૧
પતંજલિ ઋષિની માન્યતાનુસાર પ્રકૃતિને એક સ્વીકારવામાં આવતા દોષો. -----	૪૧-૪૭
શ્લોક ૧૧-૧૨માં પતંજલિ ઋષિના મતમાં ત્રણ દૂષણો આપ્યાં તે દૂષણો પાતંજલ દર્શનમાં આવતાં નથી, એ પ્રકારની શંકાનું ઉદભાવન. -----	૪૭-૫૨
ચિત્તનું સ્વ-પરપ્રકાશપણું હોવાથી ચિત્તના ગ્રહી એવા પુરુષને સ્વીકારવાથી શું એ પ્રકારની શંકાના નિવારણ માટે પતંજલિ ઋષિનું સમાધાન. -----	૫૨-૬૦
બુદ્ધિ સ્વપ્રકાશક નથી, અને બુદ્ધિનું અન્ય બુદ્ધિથી પણ વેદન નથી, એ રીતે વિષયનો વ્યવહાર કઈ રીતે સંગત થાય એ પ્રકારની કોઈની આશંકામાં પતંજલિ ઋષિનું સમાધાન. -----	૬૦-૬૯
પાતંજલ મતાનુસાર નિત્યોદિતા અને અભિવ્યંજ્યા એમ બે પ્રકારે ચિત્તશક્તિનું સ્વરૂપ. -----	૭૦-૭૨
પાતંજલ મતાનુસાર સંસારી જીવો જે ભોગ કરે છે, તે ભોગની યુક્તિપૂર્વક સંગતિ. -----	૭૨-૭૮
પાતંજલ મતાનુસાર સાધના કરનાર એક વ્યક્તિની મુક્તિની સંગતિ. -----	૭૮-૮૧
પાતંજલ મતાનુસાર મહદ આદિ પરિણામોની પ્રકૃતિમાં આનુલોમ્ય શક્તિ અને પ્રાતિલોમ્ય શક્તિ છે, તે પુરુષના પ્રયોજનનું કર્તવ્યપણું. -----	૮૧-૮૬
પ્રકૃતિની પ્રતિલોમ શક્તિ પણ સહજ હોય તો યોગી પુરુષોએ મોક્ષ માટે યત્ન કરવો જોઈએ નહિ, અને મોક્ષનું અનર્થનીયપણું હોતે છતે મોક્ષઉપદેશક શાસ્ત્રોનું અનર્થપણું છે, એ પ્રકારની શંકાનું પતંજલિ ઋષિ દ્વારા નિરાકરણ. -----	૮૭-૯૨
આત્મા અપરિણામી હોતે છતે પતંજલિ ઋષિએ કરેલ યોગના લક્ષણની અસંગતિ. આ ત્રણ દૂષણોનું નિરાકરણ શ્લોક - ૧૩ થી ૨૦ માં કર્યું. તે સર્વ કથનનું નિગમન. -----	૯૨-૯૬
સાંખ્યદર્શનકારના મત પ્રમાણે ૨૫ તત્ત્વોના જ્ઞાનથી પુરુષની મુક્તિ થાય છે, એ વચનની વૃથા સાબિતી. -----	૯૬-૧૦૭

કર્તૃત્વના અભિમાનની નિવૃત્તિથી પ્રકૃતિનો મોક્ષ થાય છે, તેમ સ્વીકારીએ તો, દૃષ્ટ સર્વ
 વ્યવસ્થા આત્માને માન્યા વગર સંગત થાય. માટે પાતંજલ મતવાળાએ આત્માના
 અસ્વીકારની આપત્તિનું કિઞ્ચ થી ગ્રંથકારશ્રી દ્વારા કથન. ----- ૧૦૭-૧૧૧
 સાંખ્યદર્શનકારના મતે અહંકારાદિ તત્ત્વોના ઉચ્છેદની આપત્તિ. ----- ૧૧૧-૧૧૭
 એક વાયુના વ્યાપારના ભેદથી પાંચ પ્રકારના વાયુના વ્યપદેશની જેમ અહંકારાદિ ઉપપત્તિનું
 સુકરપણું હોવાથી તત્ત્વાંતરનો વ્યય. ----- ૧૧૮-૧૨૧
 પુરુષનું વ્યંજકપણું હોતે છતે પણ પુરુષનું ફટસ્થપણું અયુક્તિવાળું, અધિષ્ઠાનપણું વ્યંજક છે, એ
 પ્રમાણે પાતંજલ મતકાર કહે તો તદા દ્રષ્ટ્ય એ પ્રમાણે પાતંજલ યોગસૂત્ર ૧/૩ ની નિરર્થકતા. ૧૨૧-૧૨૭
 સત્ત્વનિષ્ઠ અભિવ્યંગ્ય ચિત્તશક્તિ પ્રત્યે આત્માનું નિમિત્તપણું હોવા છતાં પણ અપરિણામને
 કારણે આત્માનું ફટસ્થપણું છે, એમ પાતંજલ મતકાર કહે તોપણ ધર્મભેદને કારણે ભવ અને
 મોક્ષના કથંચિદ ભેદની સિદ્ધિ. ----- ૧૨૭-૧૩૪
 પ્રકૃતિમાં વિશ્રાંત દુઃખધ્વંસ હોતે છતે બુદ્ધિના ભેદમાં પણ જો મુક્તિની અવ્યાપ્યવૃત્તિતા ન
 સ્વીકારવામાં આવે તો, એકની મુક્તિમાં અન્ય સર્વની મુક્તિના આપત્તિરૂપ પ્રસંગનો
 અપરિહાર, અને મુક્તિની અવ્યાપ્યવૃત્તિતાના સ્વીકારમાં મુક્તિમાં પણ અમુક્તપણાના
 વ્યવહારની આપત્તિ, અને મુક્ત પણ આત્માને ભવસ્થશરીરાવચ્છેદન ભોગની આપત્તિ.---- ૧૩૪-૧૪૧
 પ્રધાનભેદ સ્વીકારાયે છતે પ્રધાન જૈનદર્શનને અભિમત કર્મ થાય. બુદ્ધિગુણવાળો પુરુષ કથંચિદ
 ધ્રુવ અને કથંચિદ અધ્રુવ થાય, એથી જૈનદર્શનનો જય. ----- ૧૪૧-૧૪૮
 એકાગ્રતા અવધિ સુધી રોધ વાચ્ય હોતે છતે એકાગ્રતાના પૂર્વભાવિ એવા અધ્યાત્માદિ શુદ્ધ
 ચિત્તમાં યોગના લક્ષણની અવ્યાપ્તિ. ----- ૧૪૮-૧૫૨
 વિક્ષિપ્ત ચિત્તમાં યોગનો આરંભ છે, ક્ષિપ્ત અને મૂઢ ચિત્તમાં વ્યુત્થાન છે અને નિરુદ્ધ ચિત્તમાં
 સમાધિ છે. તેથી અધ્યાત્માદિ શુદ્ધ ચિત્ત વિક્ષિપ્ત અવસ્થાવાળું હોવાથી એમાં યોગનું લક્ષણ
 જતું હોવાથી નિર્દોષ છે, એ પ્રમાણે પાતંજલ મતવાળા કહે તો તેનું ગ્રંથકારશ્રી દ્વારા
 નિરાકરણ. ----- ૧૫૩-૧૫૭
 શ્લોક ૩૦ માં કહેલ પતંજલિ ઋષિના યોગના લક્ષણની અવ્યાપ્તિ વજ્રલેપ હોવાથી ગ્રંથકારશ્રી
 દ્વારા મોક્ષમુખ્યહેતુવ્યાપારત્વં એ યોગનું લક્ષણ સજ્જનોને પરમાનંદનું કારણ. ----- ૧૫૮-૧૬૫